

Катерина Стойко
ORCID iD /0000-0002-7057-2923

аспірант,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка
вул. М. Кривоноса, 2, 46027, м. Тернопіль, Україна
kateryna.sto.luk@gmail.com

ДИНАМІКА ПРОБЛЕМИ АЛЬТРУЇЗМУ ЯК ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОЇ КАТЕГОРІЇ

У статті розглянуто сутність поняття альтруїзму як психолого-педагогічного феномену. Виділено передумови виникнення дефініції альтруїзм та її поширення у філософській, психолого-педагогічній літературі, розвиток у світовій та вітчизняній педагогіці. Запропоновані деякі аспекти досліджень поняття альтруїзму вченими – Н. Айзенбергом, С. Гончаренком, В. Ефроїмсоном, Д. Клері, О. Контом, Д. Маєрсом, Г. Міроною, А. Моїсеєвою, М. Снайдером та ін. Досліджено зазначену вище категорію в історичному аспекті. Висвітлено різні погляди на трактування та розуміння проблеми альтруїзму та її значення у навчально-виховному процесі. Здійснено узагальнення теорії походження альтруїзму, особливостей його проявів, чинників та факторів, що спонукають до альтруїстичної поведінки, а також ознаки, що її характеризують.

Ключові слова: альтруїзм; альтруїстична мотивація; альтруїстична поведінка; альтруїстична спрямованість; альтруїстичні вчинки.

© Стойко Катерина, 2018

Вступ. Перетворення та зміни у соціально-політичному та економічному житті являються передумовою до трансформацій в освітньому середовищі, що зосереджується, головним чином, на особистості, її моральних якостях та визначає гуманістичні цінності пріоритетними. Закон України «Про освіту», «Державна національна програма «Освіта» (Україна XXI століття)», «Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті», «Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року» з метою реформування освітнього процесу визначають основні

парадигми нової успішної системи освіти, серед яких ключовими є формування особистості, здатної до «... свідомого суспільного вибору та спрямування своєї діяльності на користь іншим людям і суспільству...» (Закон України «Про освіту», 2017), «подолання девальвації загальнолюдських гуманістичних цінностей та національного нігілізму...» (Про Державну національну програму «Освіта» (Україна XXI століття), 1996), «... підготовка освічених, моральних, мобільних, конструктивних і практичних людей, здатних до співпраці...» (Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті, 2002).

Таким чином, в сучасних соціально-економічних умовах, досягнення ефективності педагогічної діяльності, професійного зростання можливе лише за умови гуманізації всесторонньо розвиненої особистості, становлення її як майбутнього педагога – професіонала своєї справи, що передбачає формування багатого духовного світу на основі розуміння загальнолюдських цінностей, актуалізації та розвитку таких особистісних якостей і характеристик як співпереживання, емпатія, альтруїзм.

З метою успішного вирішення поставлених перед сучасною педагогічною наукою завдань, в умовах сьогодення дуже важливо не лише здійснювати пошук нових дієвих теоретичних та практичних розробок, а вивчати, узагальнювати, актуалізувати та творче переосмислювати історичний досвід минулого, який дає змогу проектувати накопичені здобутки у сучасну педагогіку, а також прогнозувати її майбутній розвиток. Для сучасного педагогічного знання, проблема дослідження виховання як важливої складової людського існування – процесу, що у своїй сутності є соціально значущим для гармонійного розвитку особистості та її взаємовідносин у суспільстві, є однією із ключових та пріоритетних. Зокрема, маловивченим феноменом у педагогічній науці залишається дефініція «альтруїзм», її інтерпретація у навчальній педагогічній літературі та працях, а також місце у навчально-виховному процесі загалом.

Аналіз наявних досліджень демонструє багатоманітність протилежних тверджень, що призводить швидше до не одностайної визначеності думок та плюралізму. Однак, саме дисонанс між теоретичними дискурсами та реальними

практичними дослідженнями, а також різноманітні точки зору породжують проблемність глибокого вивчення педагогічного феномену «альтруїзм».

Таким чином, **метою статті** є дослідження проблеми розвитку ідеї альтруїзму як педагогічної категорії.

Виклад основного матеріалу. В Українському педагогічному словнику С. Гончаренка (1997) поняття альтруїзм (фр. altruisme від лат. alter – інший) трактується як «етичний принцип, що полягає в безкорисливому прагненні до діяльності на благо інших, у готовності заради іншої людини зректися власних інтересів...» (с. 23).

В науку термін «альтруїзм» вперше був запропонований французьким філософом, засновником позитивізму Огюстом Контом, що проголосив ідею «Живи для інших» як основний принцип людського співіснування, а метою життя – постійне служіння людству і, як наслідок, самовдосконалення. Дана категорія використовувалася як протилежна до егоїзму для вираження діалектичної природи світу. Проте, слід зазначити, що як моральний принцип, альтруїзм спостерігався значно раніше. Перші згадки та опис цього явища робив Сенека (IV століття до н.е.), який пояснював його як дію на благо інших людей, благодіяння. Загалом, у період античності альтруїзм визначався засобом обмеження егоїстичних потреб людини (Протагор, Платон, Аристотель, Епікур та ін.). Сократ стверджував, що «не брати, а віддавати — сутність морального закону, який урівноважує егоїстичну волю кожної людини. І чим більш духовною і душевною є людина, тим сильніше її бажання віддавати і служити людям» (Подольская, 2010, с. 115). Ідея альтруїзму, безкорисливого служіння заради блага іншого, являється однією із ключових для моралі буддизму та християнства – «полюби ближнього свого, як самого себе», добротність, щедрість, милосердя, визнання іншого, чесність, справедливість, терпимість, співчуття, милість, вдячність, практична безкорислива матеріальна та матеріальна допомога, догляд за хворими, захист, турбота, служіння.

В період становлення та формування основ української педагогічної думки також спостерігаємо відображення початкових уявлень альтруїстичної поведінки. Звертаючись до перших письмових пам'яток давньоруської культури («Повість

временних літ», «Слово о полку Ігоревім») можна простежити зацікавленість проблемами морального та релігійного виховання, формування патріотизму та національної свідомості. В. Мономах («Повчання дітям») наголошує на потребі любові до людей, допомозі, гуманності, безкорисливому служінні на благо Батьківщини (Кравець, 1994, с.6-8, 23). У часи Київської Русі велику увагу привертало виховання народними традиціями, поваги до старшого покоління. У XVI-XVII столітті статути братських шкіл акцентували увагу вчителів на потребі «навчати й любити всіх дітей однаково», процес навчання повинен ґрунтуватися на ідеях гуманізму, патріотизму, національної свідомості. Діяльність братських шкіл сприяла освітньому розквіту України.

У філософських поглядах мислителів епохи Відродження та Просвітництва спостерігається багатоманітність та діаметральна протилежність думок щодо значення та впливу альтруїзму й егоїзму на становлення людини. Таким чином, існувало безліч тверджень, де рушійною силою у житті визначався егоїзм (Н. Мак'явеллі, Б. Спіноза, Т. Гоббс, Б. Мандевіль, І. Кант, Д. Бентам, А. Шопенгауер, Ф. Ніцше), альтруїзм (Е. Шефтсбері, Ф. Хатчесон, Д. Юм, О. Конт, А. Сміт) або співвідношення та баланс між одним та іншим (Ж. Руссо, Д. С. Мілль, Г. Спенсер, Б. Рассел).

Козацька педагогіка вбачала пріоритетними напрямками у виховному процесі формування загальнолюдських моральних цінностей, українського національного характеру.

У XIX столітті широкого розповсюдження здобула теорія утилітаризму (І. Бентам), де загальне благо є основою моралі, а пожертвування власними інтересами на благо загальних розуміли як альтруїзм. Опираючись на еволюційні теорії моралі, що представлена в роботах П. Кропоткіна, К. Кесслера, В. Ефроїмсона, де людство проходить у своєму становленні груповий відбір на основі моральності, зокрема, на альтруїстичних вчинках виживали ті групи, у індивідів яких з'являється і закріплюється генетична структура, що визначає альтруїстичне бажання допомагати, самовідданість, жертвність у поведінці (Ефроїмсон, 1971, с. 15). Якщо взяти до уваги особливе розуміння еволюціоністами

альтруїзму, як такої індивідуальної форми поведінки, що збільшує можливості пристосування, то стає зрозумілим, що альтруїзм був одним із біологічних інструментів пристосованості, тобто механізмом «суспільного пристосування».

Як моральний принцип, він став предметом критики православних мислителів, які вважали, що таке догоджання відволікає від обов'язку людини догоджати Богу і виконувати його заповіді (К. Леонтьєв) (Подольская, 2010, с. 217), відштовхували через неприйнятність до «буржуазно-демократичної моралі» (М. Бердяєв) (Подольская, 2010, с. 217).

В українській педагогіці навчально-виховний процес кінця XIX – початку XX століття мав на меті виховання молоді з аристократичними, консервативними поглядами, почуттями зверхності до простого народу. Проте, завдяки просвітницькій діяльності молодіжних організацій «Молода Просвіта», «Сокіл», «Січ», «Пласт», інтелігенція Галичини формувала новий тип особистості з притаманними рисами патріотизму, моральності, національного характеру, християнської свідомості, здатної до милосердя, благодійності та творення добра на благо інших.

На початку XX століття до феномену альтруїзму звернулися еволюціоністи (У. Гамільтон, Р. Трайверс, К. Лоренц, В. Ефроїмсон), психоаналітики (З. Фрейд, А. Фрейд, Е. Фромм, К. Хорні) та психологи (Л. Антілогова, І. Бех, Л. Божович, Б. Додонов). Окремі напрямки дослідження та розробки теорії альтруїзму були здійснені через аналіз наявних моральних якостей та їх прояви в процесі розвитку та онтогенезу особистості (Л. Антілогова, І. Бех, Л. Божович, Л. Виговська, З. Карпенко, С. Максименко, Н. Сарджвеладзе). Здійснювався аналіз альтруїстичних емоцій (Л. Виговська, Т. Гаврилова), альтруїстичної спрямованості (Б. Додонов), альтруїстичних цінностей (З. Карпенко, С. Максименко), альтруїстичних мотивів діяльності (В. Кім, О. Насиновська).

Зміни, що відбуваються у суспільстві, цілком закономірно спроектували дослідження феномену альтруїзм у педагогіку. На межі XIX – XX століття були зроблені спроби пояснення цієї моральної якості через призму категоріального апарату педагогічної науки. Якщо філософія розглядає дефініцію альтруїзм як

принцип поведінки спрямований на безкорисливу допомогу іншим, готовність до самопожертви (Дж. Довідіо, А. Ренд, Е. Собер), то психолого-педагогічна література трактує альтруїзм як систему ціннісних орієнтацій, спрямованих на задоволення потреб та прагнень іншої людини, готовність жертвувати власними інтересами задля блага іншого, не пов'язана з власними егоїстичними інтересами (Н. Айзенберг, С. Майерс, Р. Немов та інші). Система виховання радянського періоду пріоритетним вбачала здійснення цілеспрямованої діяльності, спрямованої на побудову високих моральних цінностей, виховання загальнолюдських якостей та колективізму через призму політичної ідеології, здійснювалося абсолютне заперечення духовних цінностей та національних пріоритетів, що, в свою чергу, обмежувало процес виховання гармонійної та всесторонньо розвиненої особистості.

У другій половині ХХ століття значний внесок у дослідження проблеми альтруїзму в галузях психології, філософії та соціології зробили вчені та дослідники зарубіжних країн (Н. Айзенберг, Дж. Атгануччі, Д. Бетсон, Н. Гайсбрехт, Дж. Говард, Дж. Довідіо, Е. Іглі, Д. Кребс, Е. Мідларскі, Дж. Піліавін, Г. Рахлін, А. Ренд, Т. Сміт, Е. Соберта та інші), що розглядають це явище як протилежний егоїзму моральний принцип, в основі якого – безкорислива допомога, готовність пожертвувати власними інтересами на благо інших. Виховання альтруїстичних якостей, що ґрунтуються на національних традиціях та демократичних засадах стало предметом дослідження українських педагогів-гуманістів та філософів минулого – Г. Ващенко, І. Огієнка, С. Русової, Г. Сковороди, Т. Шевченка, К. Ушинського, Я. Чепіги, П. Юркевича та інших. Питання виховання альтруїстичної особистості цікавить також і педагогів сучасності – Т. Алексеєнко, Л. Бабенко, І. Багмет, І. Беха, О. Вишневецького, О. Єрмакова, І. Мангутову, Ж. Омельченко, О. Пархоменко, О. Столяренко, О. Сухомлинську та інших.

Дослідження процесу виховання у період незалежності вирізняється гуманістичною та національною спрямованістю, великого значення набуває проблема духовності та формування християнських цінностей, акцентування уваги на гармонійних взаєминах, емпатії, альтруїстичних вчинках та викоріненні егоїстичних настроїв.

Сучасні дослідники зазначають, що природа альтруїстичних відносин має дуалістичний характер, при цьому вроджені задатки до альтруїстичних вчинків для свого становлення як якості альтруїстичних відносин особистості повинні реалізовуватися в єдності з виховним впливом і процесом самовиховання зокрема.

Незважаючи на досить велику кількість досліджень проблеми альтруїзму, однозначне трактування даної категорії відсутнє. Д. Майерс пропонує одразу декілька поглядів, серед яких альтруїзм – це зворотна дія егоїзму; мотив надання допомоги, свідомо не зв'язаний з власними егоїстичними інтересами («Социальная психология», 1998).

В. Ефроїмсон (1971), один із перших дослідників альтруїстичної поведінки, розуміє під цією категорією вроджену поведінку людини, яка для неї може бути не вигідна і навіть небезпечна, але для інших є корисною (с. 153).

Американський психолог Б. Скіннер дійшов такого висновку: «Ми поважаємо людей за їх хороші вчинки лише тоді, коли ми не можемо пояснити цих вчинків. Ми пояснюємо собі вчинки цих людей їхніми внутрішніми диспозиціями, лише тоді коли нам не вистачає зовнішніх пояснень. Коли ж зовнішні причини очевидні, ми виходимо з них, а не з особливостей особистості» (Burrhus Skinner, 1953, с. 301).

Поряд із різними трактуваннями феномену «альтруїзм» виділяють теорії походження альтруїстичної поведінки у суспільстві. Серед них: соціальні теорії – ґрунтуються на загальнолюдській нормах взаємодії (Д. Маєрс); особистісні (психологічні) концепції – пов'язані з емпатією як рушійною силою гуманної поведінки, мотивом співпереживання іншій людині (Л. Журавльова, М. Хоффман), як засобом засвоєння альтруїстичної поведінки (Дж. Аронфрід, В. Паскаль); еволюційна теорія – особистість отримує можливість всебічно розвиватися лише за умови безкорисливого служіння оточуючим (У. Гамільтон); етико-філософські теорії – побудовані на основних принципах: справедливості, поваги і співпраці.

У другій половині ХХ століття, розглядаючи альтруїзм як особливу форму свідомості, здійснювалися соціально-педагогічні дослідження, що аналізували його в контексті практичних взаємин між людьми, етики піклування. Проблема виховання альтруїстичної спрямованості особистості залишається практично поза

сферою психолого-педагогічних досліджень, а проблема альтруїзму дуже рідко розглядається як невід'ємна частина гармонійного розвитку особистості, її ціннісних орієнтацій: морального обов'язку, любові до ближнього, емпатії.

Актуальні дослідження акцентують свою увагу на виявленні умов, чинників та факторів, що спричиняють прояви альтруїстичної поведінки у соціумі. А. Моїсеєва вважає, що особистісною основою альтруїзму є здатність до емпатії, співчуття та переживання. Альтруїстичне виховання – складний та різносторонній процес, позитивний результат від якого варто очікувати лише за умови оволодіння рефлексією своїх мотивів та вчинків.

У власних дослідження М. Снайдер, А. Омото і Д. Клері визначили причини, що спонукають до здійснення альтруїстичних вчинків:

1. моральні причини – бажання діяти відповідно до загальнолюдських цінностей і небайдужість до інших;
2. когнітивні причини – бажання краще пізнати людей;
3. соціальні причини – стати членом суспільства;
4. кар'єрні міркування – набути досвіду та контактів, необхідних для подальшого кар'єрного росту;
5. захист власного Я – втеча від проблем або бажання позбутися відчуття провини;
6. підвищення самооцінки – зміцнення почуття впевненості в собі та власної гідності (Рідкодубська, 2014, с. 138).

Г. А. Міронова виділяє наступні ознаки альтруїстичної поведінки:

- добровільні дії як прояв власної волі, а не результат впливу зовнішніх факторів;
- безкорисливість;
- прагнення створення благ для інших через власні гуманістичні переконання;
- наявність емоційного сприйняття людей через співчуття, симпатію, готовність допомогти;
- соціальність вчинків;

- самовідданість (Берберова, 2013, с.106).

Варто зазначити, що прояви альтруїзму характеризуються наступними особливостями: безкорисливість – відсутність особистої вигоди, здатність приносити добро й користь людям; пріоритетність – першочерговість інтересів та потреб іншої людини перед власними; жертвність – готовність до самовіддачі; добровільність – дії, котрі здійснюються із власного бажання, без примусу, з доброї волі; задоволеність – відчуття радості від здійснення допомоги іншим; відповідальність – готовність взяти на себе обов'язок за власні дії.

Висновки. Сучасні умови розвитку українського суспільства змушують говорити про зростання у ньому негативних явищ. Наприклад, згідно із останніми дослідженнями ЮНІСЕФ в Україні, 67 % дітей віком від 11 до 17 років стикалися із проблемою булінгу – визначається як утиск, дискримінація, цькування. Це важлива соціальна проблема, що безпосередньо спричинена негативними явищами у суспільстві, а саме проявами жорстокості та егоїзму. Саме педагогічні дослідження повинні бути спрямовані на пошук методів усунення насильства та пригноблення особистості дитини. Здатність до альтруїстичної поведінки, милосердя та толерантності повинні нівелювати вплив негативних явищ на процес виховання. Здійснюючи аналіз наукових джерел, ми можемо зазначити, що саме альтруїзм є однією з основних чеснот людини, що забезпечує подальше формування та становлення моральної особистості.

Таким чином, перед сучасною педагогічною наукою стоїть завдання глибокого та об'єктивного осмислення феномену «альтруїзм» з метою виявлення його відображення та значення в освітній системі та практичної реалізації у виховному процесі високоморальної, духовної, гуманної особистості. Наукова література пропонує нам дослідження різних аспектів становлення особистості, проте питання виховання альтруїзму, незважаючи на важливість її сформованості для життєдіяльності соціальної людини, залишається відкритим.

Література

- Берберова Л. Б. Разумный альтруизм как педагогическая проблема. *Культурная жизнь Юга России*. 2013. №3 (50). С. 105–107.
- Гончаренко С. Український педагогічний словник. Київ : Либідь, 1997. 366 с.
- Закон України «Про освіту». Прийнято Верховною Радою України 05.09.2017: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата опублікування: 28.09.2017)
- Ильин Е. П. Психология помощи. Альтруизм, эгоизм, эмпатия. Санкт-Петербург. 2013. 304 с
- Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року. Розпорядження від 14 грудня 2016 . <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/249613934> (дата опублікування: 14.12.2016)
- Кравець В. П. Історія української школи і педагогіки. Курс лекцій. Тернопіль: «Тернопіль», 1994. 358 с.
- Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/347/2002> (прийняття від 17.04.2002)
- Подольская Е. А. Этика: кредитно-модульный курс. М.: Издательско-торговая корпорация «Дашков и Ко», 2010. 424 с.
- Про Державну національну програму «Освіта» («Україна XXI століття»). Постанова від 3 лист. 1993 р. № 896. <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/896-93-%D0%BF> (редакція від 29.05.1996)
- Рідкодубська А. Альтруїзм як педагогічна категорія. *Педагогічний дискурс*. Випуск 17. 2014. С. 136–140.
- Эфроимсон В. П. Родословная альтруизма. *Новый мир*. 1971. №10. С.153.
- Burrhus Skinner. *Science and Human Behaviour*. New York: Macmillan, 1953. 461p.

References

- Berberova L. B. Razumnyj al'truizm kak pedagogicheskaja problema. [Intelligence altruism as a pedagogical problem] *Kul'turnaja zhizn' Juga Rossii*. 2013. #3 (50). S. 105–107.(rus)
- Goncharenko S. Ukrayins`ky`j pedagogichny`j slovny`k. [Ukrainian Pedagogical Vocabulary] Ky`yiv : Ly`bid`, 1997. 366 s.(ukr)
- Zakon Ukrayiny` «Pro osvitu». [The law of Ukraine "On education"] Pryjnyato Verhovnoyu Radoyu Ukrayiny` 05.09.2017: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (data opublikuvannya: 28.09.2017) (ukr)
- Il'in E. P. Psihologija pomoshhi. Al'truizm, jegoizm, jempatija. [The psychology of help. Altruism. Egoism. Empathy] Sankt-Peterburg. 2013. 304 s.(rus)
- Koncepciya realizaciyi derzhavnoyi polity`ky` u sferi reformuvannya zagal`noyi seredn`oyi osvity` «Nova ukrayins`ka shkola» na period do 2029 roku. [Concept of realization of the state policy in the sphere of reforming of general secondary education "New Ukrainian school" for the period up to 2029] Rozporyadzhennya vid 14 grudnya 2016 . <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/249613934> (data opublikuvannya: 14.12.2016) (ukr)

- Kravec` V. P. Istoriya ukrayins`koyi shkoly` i pedagogiky`. Kurs lekcij. [The History of Ukrainian school and pedagogy. Lecture course] Ternopil`: «Ternopil`», 1994. 358 s.(ukr)
- Nacional`na doktry`na rozvy`tku osvity` Ukrayiny` u XXI stolitti [The National Doctrine of the Development of Ukraine's Education in the 21st Century] <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/347/2002> (pry`jnyattya vid 17.04.2002)(ukr)
- Podol'skaja E. A. Jetika: kreditno-modul'nyj kurs.[Ethics: a credit-module course.] M.: Izdatel'sko-torgovaja korporacija «Dashkov i Ko», 2010. 424 s.(rus)
- Pro Derzhavnu nacional`nu programu «Osvita» («Ukrayina XXI stolittya») [About the State National Program "Education" ("Ukraine XXI Century")] Postanova vid 3 ly`st. 1993 r. # 896. <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/896-93-%D0%BF> (redakciya vid 29.05.1996) (ukr)
- Ridkodubs`ka A. Al`truyizm yak pedagogichna kategoriya.[Altruism as a pedagogical category] Pedagogichny`j dy`skurs. Vy`pusk 17. 2014. S. 136–140.(ukr)
- Jefroimson V. P. Rodoslovnaja al'truizma.[Pedigree of altruism] Novyj mir. 1971. #10. S.153.(rus)
- Burrhus Skinner. Science and Human Behaviour. New York: Macmillan, 1953. 461p.(eng)

ДИНАМИКА ПРОБЛЕМЫ АЛЬТРУИЗМА КАК ПСИХОЛОГО- ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ КАТЕГОРИИ

Стойко Екатерина, аспирант, Тернопольский национальный педагогический университет им. В. Гнатюка, ул. М. Кривоноса, 2, 46027, м. Тернополь, Украина, kateryna.sto.luk@gmail.com

В статье рассматривается проблема альтруизма как психолого-педагогической категории. Очерченные предпосылки возникновения термина «альтруизм», его объяснения и использование в философской и психолого-педагогической литературе. Также раскрываются его определения в процессе развития зарубежной и отечественной педагогики. Предложены мнения ученых Н. Айзенберга, С. Гончаренко, В. Эфроимсона, Д. Клери, О. Конта, Д. Маерса, Г. Мироновой, А. Моисеевой, М. Снайдера о понимании категории альтруизма. Исследована указана выше категория в историческом аспекте. Обобщено теории происхождения альтруизма, особенности его проявлений. Учтена актуальность рассмотренной проблемы на современном этапе воспитательной работы учащихся. Отмечены факторы и показатели, способствующие альтруистическому поведению.

Ключевые слова: альтруизм; альтруистическая мотивация; альтруистическая направленность; альтруистические поступки; альтруистическое поведение.

DYNAMICS OF PROBLEM OF ALTRUISM LIKE PSYCHOLOGY- PEDAGOGICAL CATEGORY

Stoiko Kateryna, postgraduate student, Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University,
M. Kryvonosa Str, 2, 46027, Ternopil, Ukraine,
kateryna.sto.luk@gmail.com

The article presents the definition of altruism such as philosophical, social and psychological-pedagogical category. In this case, proposed the designation "altruism" is understood like an ethic principle and moral practice of concern for the happiness of other human beings, resulting in a quality of life both material and spiritual. The concept has a long history in philosophical and ethical thought. The term was originally coined in the 19th century by the founding sociologist and philosopher of science, August Comte, and has become a major topic for psychologists (especially evolutionary psychology researchers), evolutionary biologists, and ethnologists. Whilst ideas about altruism from one field can affect the other fields, the different methods and focuses of these fields always lead to different perspectives on altruism. Category altruism was reflected in pedagogical science.

The article presents different views on the interpretation and understanding of the problem of altruism and its importance in the educational process. The preconditions of entering the category of altruism in the world and domestic pedagogical thought are considered. The above-mentioned problem has been investigated in the historical aspect. The generalization of the theory of the origin of altruism, the peculiarities of manifestations, factors, inducing to altruistic behavior is carried out. The urgency of consideration of a problem at the present stage of educational work of pupils is considered.

The opinions of scientists N.Eisenberg, S.Goncharenko, V.Efroimson, D.Kleery, O.Kont, D.Maers, G.Mironova, A.Moiseeva, M.Snyder about an understanding of a category of altruism are offered.

The generalization of the theory of the origin of altruism, the peculiarities of manifestations, factors, inducing to altruistic behavior is carried out. The urgency of consideration of a problem at the present stage of educational work of pupils is considered.

Keywords: *altruism; altruistic actions; altruistic behavior; altruistic motivation; altruistic orientation.*

Стаття надійшла до редакції 01.07.2018

Прийнято до друку 30.08.2018